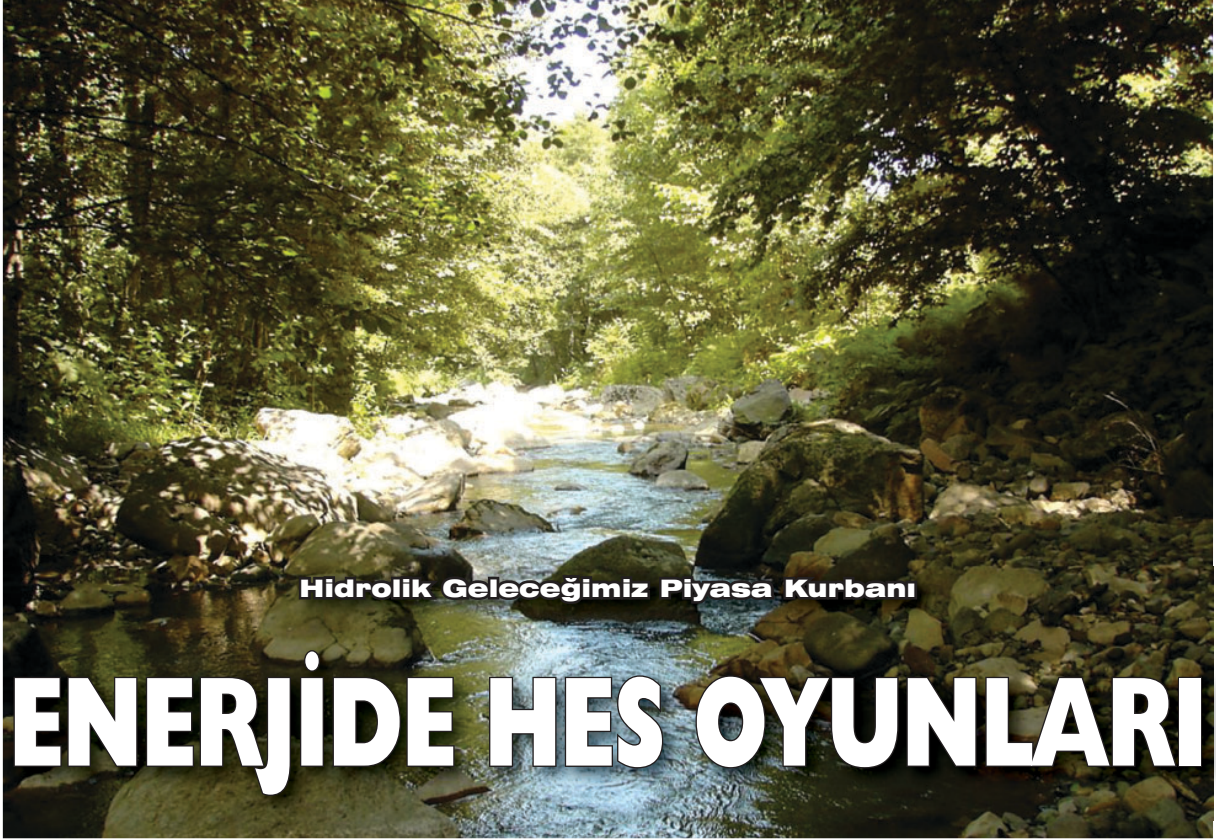

Hidrolik Geleceğimiz Piyasa Kurbanı

ENERJİDE HES OYUNLARI

Elektrik Mühendisleri Odası 41. Dönem Yönetim Kurulu, hidroelektrik santral (HES) lisans dağıtımı ve ihalelerine ilişkin bir basın açıklaması yaparak tepkisini ortaya koydu. Ülkemizin hidrolik kaynaklarının bedelli-bedelsiz olarak santral kurmak üzere özel ellere bırakılmasının Anayasa'ya ve kamu yararına aykırı olduğu vurgulanarak, "4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu sonrasında HES projelerine yönelik olarak sürdürülen rant dağıtım anlayışı, gıda şirketlerinden medikal şirketlerine, hatta spor kulüplerine kadar ehil olmayan çok sayıda tüzel kişiliğin HES yapmaya kalkışmasıyla sonuçlanmıştır. Çantacılar olarak anılan lisans simsarları türemiş; öyle bir düzeye gelinmiştir ki, kimliği belirsiz şirketler ilanlarla HES lisansı satın almaya çalışmaktadırlar" denildi.

EMO 41. Dönem Yönetim Kurulu tarafından 19 Kasım 2008 tarihinde yapılan yazılı basın açıklamasında, Anayasa'daki doğal servet ve kaynakların mülkiyetlerinin devredilemeyeceğine ilişkin açık hüküm ve Danıştay 1. Dairesi'nin enerji alanındaki özelleştirmelere ilişkin verdiği görüşte yer alan doğal kaynakların mülkiyetinin devredilemeyeceği vurgusuna rağmen, hidrolik kaynakların

su kullanım hakkı ve lisans dağıtımıyla pazarlandığı kaydedildi. "Yapılan işlem doğal kaynakların özel şirketlere devri olması nedeniyle açıkça Anayasa'ya aykırıdır" denilen açıklamada, şu bilgilere yer verildi:

"5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun ile HES'lere de fiyat garantisi sağlanması, çokça küçük HES yatırımı için lisans ticaretini hızlandırmıştır. Lisans ticareti gazetelerin ilan sayfalarına kadar düşmüştür. Ulusal düzeyde yayın yapan bir gazetede 25 Şubat 2008 tarihinde 'HES şirketi devir alınacaktır' başlığıyla yayımlanan ilanda, 5-20 megavat (MW) kurulu güce sahip HES lisansı olan ya da fizibilitesi onaylanan ya da su kullanım anlaşması yapmış olan şirketlerin devralınacağı belirtilebilmektedir. Bununla da kalmamış, HES lisanslarının toplu pazarlayıcısı konumuna gelmiş enerji yatırım ve danışmanlık şirketleri ortaya çıkmıştır.

Yenilenebilir Enerji Kaynakları Yasası'nda 18 Nisan 2007 tarihinde yapılan değişiklikle, hidrolik santrallerin de dahil olduğu yenilenebilir enerji kaynaklarından yapılan elektrik üretimine verilen

fiyat garantisinin süresi 2011 yılına uzatılarak, 5-5.5 Avro sent olarak yeniden belirlenmiştir. Bu yasanın 2005 yılında kabulüyle birlikte HES başvuruları ikiye katlanmıştır. Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'nun (EPDK) faaliyete başladığı 2002 yılında 56, 2003 yılında 89, 2004 yılında 115 olan HES lisans başvurusu; verilen fiyat ve alım garantisi ile birlikte 2005 yılında 223'e, 2006 yılında 238'e, 2007 yılında 244'e yükselmiştir. EPDK, 2002 yılından itibaren 2008 yılına kadar 965 olan HES başvurusundan 314'üne lisans vermiştir."

HES Lisanslarının Yarıısı Kamuya Ait

EPDK'nin son verilerine göre bugüne kadar 22 bin 965 MW'lık 510 hidroelektrik santralına lisans verildiği, bu lisansların 11 bin 500 MW'lık bölümünün hali hazırda işletmede olan kamuya (EÜAŞ) ait HES'ler olduğu kaydedilen açıklamada, "Bunların da 10 bin MW'a yakın bölümü 100 megavatın üzerinde kurulu güce sahip santrallardır" denildi. Özel sektöre verilen HES lisanslarına ilişkin olarak da şu veriler açıklandı:

"Kalan yaklaşık 11 bin 500 MW'lık özel sektöre verilmiş HES lisansları

kapsamında bugüne kadar devreye giren kurulu güç miktarı yaklaşık 1100 MW'tır. Bunun 600 MW'ı aşkın bölümünü kamudan özele devredilmiş olan hidroelektrik santralleri oluşturmaktadır. Yani 4628 sayılı Yasa sonrasındaki 5 yıllık süreçte özel sektörün devreye aldığı HES yatırımı yalnızca 400 MW'tır. Bu yatırımlar içinde kurulu gücü 50 MW'a ulaşan 1 santral dahi bulunmamaktadır. Söz konusu 25 özel sektör HES santralinden 12 tanesi 10 MW'ın altında, yalnızca 2 tanesi 40 MW'ın üstündedir."

Özelde 10 Bin MW'lık HES Hayali

EPDK ve Türkiye Elektrik İletim A.Ş. (TEİAŞ) verileri, 5 yılda 400 megavatlık HES yapabilen özel sektörün önümüzdeki yıllarda yaklaşık 10 bin 500 megavatlık yeni HES yapacağı beklentisini ortaya koymaktadır. TEİAŞ, 2008-2017 Üretim Projeksiyonu'nda 2015 yılına kadar özel sektörün 9 bin 200 MW'lık HES yatırımını devreye alacağı öngörüsüne göre baz elektrik arz-talep senaryosunu oluşturmuştur. Aynı dönemde DSİ'nin de yaklaşık 3 bin 500 MW HES yatırımı gerçekleştirmesi beklenmektedir.

24 Lisans 100 MW'ın Üstünde

EPDK'nın verdiği yeni özel sektör HES lisanslarından yalnızca 24 tanesi 100 MW'ın üzerinde olup, yaklaşık 4 bin MW'lık kurulu güç oluşumu öngörülmektedir. Kaldı ki bu HES'ler arasında 4628 sayılı Yasa öncesinde imtiyazlı projeler olarak öngörülmüş, ancak haklarından feragat ederek serbest üretici olmayı kabul etmiş olan şirketlerin santralleri de bulunmaktadır. Nitekim özel HES projeleri arasında en yüksek kurulu güce, 513 MW'la yapışlet-devret projesi olarak başlamış olan Boyabat HES sahiptir. Kalan 333 özel sektör HES lisansı ile 6 bin 500 MW'lık kurulu güç öngörülmektedir ki, bunların yalnızca 28 tanesi 50-100 megavat arasında yatırıma dayalıdır. Özel sektör HES lisanslarının 165 tanesi 10

MW'ın altındaki yatırımlar içindir. Görüldüğü gibi özel sektör büyük ölçekli ülke ihtiyacını karşılayabilecek HES yatırımlarına girememektedir."

Spor Kulübü de HES Yapacak

HES lisansı alanlar arasında gıda şirketlerinden, medikal şirketlerine, hayvancılıktan zirai alana uzanan şirketlerin yer aldığına dikkat çeken EMO 41. Dönem Yönetim Kurulu, Trabzonspor'un HES lisansına talip olmasına ve HES lisans dağıtımına ilişkin olarak şu eleştirileri dile getirdi:

"Trabzonspor'un Bordo Mavi Enerji Şirketi ile 20 MW'lık Uzungöl 1 Regülatör ve HES ihalesine katılmasıyla birlikte spor kulüplerinin de HES yapmaya kalkışabildiği garip bir enerji sektörü oluşmuştur. Ne yazık ki ülkenin su kaynakları ve enerjideki geleceği; yetkili yetkisiz pek çok şirketin faaliyet gösterebildiği, çantacılık denilen lisans

tüccarlığının yolunun açıldığı bir yapıya teslim edilmiştir.

Hidrolik geleceğin böylesi bir yapılanmaya teslim edilmesi yalnızca potansiyelin değerlendirilmesi önünde bir engel olmayıp, can ve mal güvenliği üzerinde de ciddi tehditler oluşturmaktadır. Ehil olmayan eller aracılığıyla baraj yapımına kalkışılması ciddi kazaları da beraberinde getirmektedir. Kahramanmaraş'ta 20 Mart 2008'te yaşanan ve 4 işçinin ölümüyle sonuçlanan kaza bunun en vahim örneklerinden birini olmuştur."

Özel sektörün yapmaya çalıştığı küçük küçük HES'ler karşısında yerel ekonomik ve çevresel özelliklerin göz ardı edilmesinin de ciddi sorunlar yarattığı belirtilen açıklamada, "Derelere atılan taşların ürkütülen kurbağaya değmediği, plansız, kamu yararı anlayışından uzak, yalnızca kar güdüsüyle yönlendirilen HES ihaleleri, ülkenin su kaynakları ve enerji alanındaki güvenliğini de tehlikeye sokmaktadır" denildi. TEİAŞ Üretim Projeksiyonu'nda hiç termik santral yapılmayıp, tamamen hidrolik ve rüzgar santralleri yapılması durumunda yeni kapasite yatırım zorunluluğunun 2 kat daha fazla olacağı uyarısının yer aldığı anımsatılan açıklamada şu değerlendirmeye yer verildi:

"Dolayısıyla bütüncül bir planlama ile linyit, hidrolik, rüzgar, güneş gibi enerji kaynaklarının değerlendirilmesi sağlanmalıdır. Bunun yerine küçük küçük parçalanmış yapılanma ne yazık ki bu alanda yatırım ve üretimin maliyetlerini de artırmaktadır. Bu yapılanma hidrolik potansiyelin kamu yararına değerlendirilmesi önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır.

Kamu mülkiyetindeki doğal kaynakların bedelli-bedelsiz, ehil-ehil olmayan kişilere pazarlama uygulamaları derhal terk edilmeli, ülkenin enerji güvenliği göz önünde bulundurularak kamu eliyle 13 bin 395 MW'lık HES kurulu gücümüzü, hidrolik potansiyelimizi değerlendirmek üzere 36 bin MW'a ulaştıracak yatırımlara hız verilmelidir."